

4ª PARTE

RECUPERACIÓN DO QUEIXO DE SAN SIMÓN

PROXECTO DE RECUPERACIÓN DO QUEIXO DE SAN SIMÓN

Non é preciso insistir en que a dificultade era evidente e pórse a tal empresa precisaba dunha idea central e outros elementos complementarios que axudasen a arranxar tal proxecto definitivamente. Quen collía o temón? Pois as alternativas estaban repartidas entre a Administración, as explotacións da zona ou un empresario romántico que lle dese por facer algo polo país sen pensar en exceso na rendibilidade. A verdade era que o tempo ía pasando, e ninguén lle puxera o cascabel ao gato, polo que estabamos nas mesmas de sempre.

Partiamos dunha situación, polos antecedentes recentes que coñeciamos, que daba a impresión que a xente non estaba polo labor; de feito, xente profesional pertencente a grupos importantes, como podía ser UTECO e tamén relacionada con outros entes e organismos, estivera en contacto coa zona de San Simón tomando mostras dos queixos que se estaban a facer, ademais de facer visitas polas casas da xente elaboradora. Todo isto sabíase, como tamén se coñecía que non dera resultado.

Por conseguinte, unha cousa estaba clara, diríamos que extremadamente clara, non era posible facer nada se non se facía un labor con tinguiduras misionerías, é dicir, convencer os produtores de leite con reunións continuas para poder enfocar un proxecto deste tipo. Tamén chegáramos á conclusión de que ese labor tiña que ser realizado por xente con gran poder de convicción; pola contra sería todo negativo e estaríase perdendo o tempo en divagacións sen chegar unha vez máis a nada.

Con todas estas alforxas, na Xefatura do ICA da Consellería de Agricultura de Lugo, no mes de febreiro de 1998, determinouse tomar medidas definitivamente no asunto da recuperación do queixo de San Simón. Nesta xefatura non existían moitos técnicos, polo que se sabía que se tiña que facer un esforzo importante. Os técnicos íamos sacrificar o noso tempo libre sen remuneración de ningún tipo porque non había outra fórmula posible de actuar, e o traballo ía ser duro.

Despois de madurar a situación, determinouse realizar a seguinte ruta de traballo:

- Contactar con xente apropiada para poder entrar na zona
- Facer as reunións pertinentes

Se estes primeiros pasos eran favorables, entón pasaríase a unha segunda fase que consistiría nos seguintes procesos:

- Determinar con que figura xurídica se ía traballar:
  - ♦ Cooperativa
  - ♦ Persoas físicas
  - ♦ Sociedade mercantil
  - ♦ Asociación

- Acadar a electrificación da zona
- Solicitar a denominación de produto galego de calidade
- Redacción do futuro regulamento
- Elección do sistema de elaboración
- Pór as instalacións necesarias
- Ensinarlles a elaborar o queixo coas novas tecnoloxías
- Tramitarlles as documentacións pertinentes
- Seguimento de todo o proceso no seu conxunto
- Axudar no posible a nivel comercial

Parello a este tipo de traballos, era sabido que podía xurdir unha serie de inconvenientes recorrentes nun ambiente hostil a calquera actividade no sentido de cambiar o destino do queixo de San Simón. Isto non era novo, pois ocorría na nosa sociedade en case todas as ocasións cando se intentaba facer algo diferente. Os que viñamos de traballar no Instituto Nacional de Reforma y Desarrollo Agrario en proxectos de concentración parcelaria estabamos acostumbrados a tal posibilidade, aínda que naquel momento toda esa problemática podía acentuarse por termos unha democracia en cueiros e onde a arela de facerse cun voto inducía a moita xente que se dedicaba á política a confundir os termos, a realidade por ter medo a non se sabía a que.

A realidade era recuperar o queixo de San Simón sen outro obxectivo que non fose a mellora da nosa sociedade, e os funcionarios participantes tiñámolo perfectamente claro, como tiñamos tamén claro que podía haber calquera influencia desviacionista deste obxectivo por parte de persoas ou grupos alleos. Había que intentar saber convivir con elas sen darlles maior importancia, de xeito que non repercutise no obxectivo marcado, que non era outro, en definitiva, co ben social, sen miramentos políticos nin doutro estilo; só a pura, dura e aséptica defensa do queixo. De calquera xeito, estar preparados neste sentido para enfrontarse a toda esta problemática foi un factor importantísimo para non desviarse da atención de onde tiña que estar. Iremos vendo como influíu na realidade toda esta idiosincrasia galega. En certos momentos, esa idiosincrasia de non facer e non deixar facer si tivo a súa repercusión, pero tamén está claro que cando as cousas se fan con convicción e boa fe normalmente chegan ao seu destino.

PRIMEIRO CONTACTO COA ZONA DE SAN SIMÓN

Os funcionarios que participaríamos neste proxecto non coñeciamos a xente do lugar coa confianza suficiente para expoñer a primeira proposición que se pensaba facer. Tíñase coñecemento de como era o queixo e cara a onde se quería que fose no futuro, pero descoñeciase a xente coa que íamos contar para poder traballar.

Nesta tesitura pensouse en contactar con alguén que tivese algunha representatividade no eido agrario. Considerábase que había que facelo así, aínda que fose unha arma de dobre fío, pois podía ser

xente con visión de futuro ou todo o contrario, xente que non quixese que se fose remexer nada alí. Isto podía ser perigoso, pois podíannos pechar as portas e ser difícil despois entrar na zona para que nos escoitaran, é dicir, podíase perder unha oportunidade definitiva.

Despois de moito pensar, decatámonos que na parroquia de San Simón había unha cooperativa, a Cooperativa do Campo de San Simón. A súa actividade, na práctica, era comprar e vender pensos simples ou sementes, pero polo simple feito de estar en contacto cos produtores era normal que soubese como se respiraba “figuradamente” na parroquia. Ou sexa, tiña unha actividade moi particular, pero tíña. O primeiro paso foi contactar co presidente que estaba exercendo como tal naquel momento, e así se fixo.

O presidente era D. Eladio López Orosa, máis coñecido por “Eladino ou Aladino”, que aínda que non é o mesmo, a nivel popular existía esa confusión, segundo a quen se lle preguntase. Este home vivía no Valado, no centro da parroquia de San Simón, de profesión xastre, ademais dos seus entreteres agrícolas. Localizámolo na súa casa e alí nos presentamos, e dicimos así porque o autor deste libro tamén estaba alí, e démonos a coñecer. Atopámonos cun home afable, intelixente, aberto, con gran cariño á parroquia de San Simón e tamén ao seu queixo; era respectado na parroquia, pero polo feito de ser presidente da cooperativa tamén calquera dificultade na zona carreáballe problemas, porque dada a nosa idiosincrasia chegaba con que acompañase a alguén foráneo para que algunha xente pensase que algo de lucro había polo medio. El sabíao, e nós tamén, que esas interpretacións eran posibles, pero non nos podíamos parar nesas miudezas. A nosa presenza foi moi comentada, iso tampouco era malo; o resto tiñámolo que considerar como unha anécdota e continuar para adiante. Despois desta primeira presentación quedamos para máis adiante para falar do asunto, non deixamos pasar moitos días. Fixemos outra reunión con Eladio, explicámoslle co máximo detalle posible as pretensións que se tiñan respecto ao queixo. Foi entón, cando nos preguntou se sabíamos sobre anteriores proxectos que houbera sobre o mesmo queixo; e nós respondímoslle que nos soaba algo, incluso por notas que saíran na prensa, pero pouca cousa en concreto. El informounos que algunhas persoas relacionadas con UTECO estiveran por alí, incluso nos deu nomes, contounos que visitaran algúns elaboradores, que tomaran mostras do queixo, pero que descoñecía o resultado final. Preguntámoslle se sabía cal era a proposta que se lles fixera aos produtores de leite e respondeunos que si. Consistía en constituír unha cooperativa para fabricar queixo; a idea non era mala, nin moito menos, o caso era podela executar; e por iso pensamos que fora polo que non se levara adiante tal intento dada a idiosincrasia do noso país, á que sempre nos referimos.

Tendo a información que nos dera Eladio, parecía que o mellor era non perder o tempo e marchar, pero despois de empregar tempo maquinando no proxecto e chegado a un punto de fe irreversible, había que “morrer no intento”. Nunha reunión con Eladio comentámoslle que pretendíamos iniciar un proceso semellante en canto a contactos e pedíuselle se nos podía acompañar a facer as visitas como xa fixera anteriormente. El non puxo ningún problema, aínda que nos insistía que a xente podía estar cansa xa de “darlle tanto a lata”, o que nos viña ben sabelo para ver como tiñamos que enfocar as

Figura 21 Cooperativa do Campo de San Simón

entrevistas ou conversas. Sabiamos que ía ser difícil, non o trato cara a nós da xente, senón a reflexión que ían facer despois de que saíramos pola porta. Estabamos seguros que nesta situación posiblemente non nos dedicarían palabras bonitas, pero era igual, continuaríamos ata o imposible. Sabemos que visto dende a óptica actual estas palabras parecen un pouco rimbombantes, cando non estrambóticas, pero había que estar alí naquel momento para entender a situación.

Así que quedamos para facer as visitas. Chegamos a casa de Fontarrañas da Ribeira, onde vivía Jaime, unha das principais casas elaboradoras de queixo en pequenas cantidades; era unha casa tradicional neste sentido. O que se falou naquela casa foi moi similar a todas as visitas, aínda que algunhas fosen menos receptivas, pero o que é escoitar, escoitábonos. Na casa de Jaime atendéronnos, escoitáronnos e explicáronnos a súa visión do mundo do queixo e outros aspectos parroquiais, que insistimos sería repetitiva noutras visitas realizadas e que podíamos resumir do seguinte xeito:

Primeiramente explicámoslle o que queríamos, non sendo inicialmente moi contundentes, senón falar máis ben dun intento de facer algo polo queixo de San Simón. Dixémoslle que o que pretendíamos era, se podía ser, facer unha cooperativa e se non o que fixese falla, sempre que tivese como obxectivo evitar a desaparición do queixo de San Simón. A resposta que nos deu foi, máis ou menos, como en todos os lugares; unha resposta- explicación que comprendía: “Ben, aquí había moita xente que se dedicaba á elaboración do queixo; na nosa casa sempre se elaborou queixo, empregabamos moito tempo en elaboralo, vendiamos algún na casa e outros na feira en Vilalba. Eran outros tempos,..... pero isto acabou, porque non é rendible o tempo dedicado a facer queixo e tampouco hai quen traballe”.

Cando insistíamos coa teima de xuntarse para facer algo que permitise cambiar o rumbo da situación, todo o mundo escoitaba, pero na resposta adiviñábase un imposible; sen dúbida que o entendían, pero non estaban na situación de emprender novas actividades, sobre todo cando era xente maior de cincuenta anos na maioría dos casos. Si, a xente respondía dicindo que efectivamente era unha saída a de xuntarse para facer fronte á produción de queixo pensando na súa supervivencia, pero no pouso desta afirmación estaba o medo de enfrontarse a unha situación nova e única, como sería o de pór instalacións para realizar tal obxectivo.

A realidade era que a xente non estaba acostumada a ningún tipo de risco ou aventura; estiveran dedicados ao campo coa súa rutina diaria e todo o que fose relacionado co risco, no fondo resultáballes difícil; pero a isto habíalle que engadir, por unha banda, o medo á comercialización. Resultaba curioso, pero non se falaba moito ao respecto, era lóxico porque descoñecían ese mundo, agás o que fose relacionado co comercio local e feirento con regateo incluído, pero iso xa formaba parte da historia e non tiña máis para onde ir. E por outra, o medo que a xente tiña a traballar con outros, neste caso os veciños. Se analizamos a historia, atopámonos con que se contradicían, pois de cotío os traballos da parroquia, cando eran fortes ou moi puntuais, facíanse colectivamente, enténdanse as mallas, segar na herba, cavar, etc. etc., e non había ningún problema, e organizábanse axeitadamente todos estes traballos de maneira natural. É certo que neste tipo de traballos non se xogaban nada máis co que custaba unha tortilla e máis unha pouca carne de porco, e con iso liquidábase calquera compromiso. Ah! Pero cando tocaba pasar a barreira da simple e tradicional colaboración, rematabase a unidade; entón non se vían máis que problemas e dificultades e a resposta sempre era esquiva: “desculpándose en que a xente non pensa toda igual, a xente por diante di unha cousa e logo por detrás fala outra”, etc. etc. En definitiva, que esa barreira desculpatoria ninguén pasaba; calquera insistencia no tema era negativa e daba a sensación de que lles provocaba situacións molestas.

Aos que nos tocara andar co amigo Eladio facendo as visitas indagadoras e de mostraxe da situación, para que nos iamos enganar!, non nos estrañou nin o máis mínimo, o caso contrario sería pura sorpresa, que por desgraza non se produciu. Con esta situación ían saíndo á luz algunhas cousas, entre elas, que a xente no que respecta a un proxecto colectivo, onde non se respectase a autonomía individual, tal como a consideraban eles, era totalmente inviable ou polo menos non ía ter futuro porque as partes

non se entenderían; a xente non estaba preparada para un proxecto colectivo; precisaba do seu tempo, e iso era o que certamente non se podía perder. Entón chegamos á conclusión de que non debiamos continuar, polo menos insistindo momentaneamente, aínda que fose un obxectivo no horizonte a medio prazo.

Despois de varias visitas a diferentes casas, chegaba o período de reflexión. Desta reflexión as conclusións coincidían co previsto, pero deixamos un pouco de tempo para ver como reaccionaba a xente. Pasaron uns días e entón preguntámoslle a Eladio se algún veciño se preocupara por ter máis información ou notara algún interese especial. A realidade tampouco nos sorprendeu, porque ninguén dera sinal de preocuparse polo tema. En definitiva, todo o previsto se cumpría, entón había que continuar co proceso, que consistiría en darlle aire e difusión ao asunto para que polo menos falaran entre eles, os da parroquia.

REUNIÓNS COLECTIVAS

A seguinte fase consistiu en facer convocatorias máis ou menos públicas, e dicimos así porque se avisaba a xente como se podía, co boca a boca e tamén con papeis na igrexa á saída da misa. As convocatorias, dende a primeira ata a última, íanse celebrar na Casa da Escola, unha escola habaneira 1988 nunhas condicións térmicas que non favorecían o ambiente, polo que había que poñerlle moito valor e corazón para que fosen animosas.

Nestas reunións xa partiamos do coñecemento que tiñamos das visitas anteriores ás casas particulares, pero malia iso, inicialmente fixémoslles unha pequena referencia dunha posible formación asociativa como algo importante e fundamental no campo galego, pero sen insistir no tema, e continuamos explicándolles que había outras alternativas máis levadeiras como era o da instalación de diversas queixeiros, enfoque que lles quitaba algo de medo. O primeiro contacto colectivo foi dun auténtico silencio, cando deixabamos de falar os funcionarios que asistimos a tales reunións, o silencio cortaba o aire. Uns polos outros en vez de lanzarse a tirar para adiante, pasaba todo o contrario, engurrábanse. Ninguén dicía que non estaba de acordo co que se ía dicindo, pero xurdía a frase de sempre: "somos unha morea de vellos, se houberse xente nova, aínda, aínda". Con calquera proposición que se fixese, sempre se remataba con esta frase e un encoller de ombros, que ao pasar varios encontros podía prolongarse cun sorriso, coma quen "tedes razón pero con nós non hai nada que facer".

Despois da primeira reunión e de estudar a resposta colectiva, xa nos íamos decatando dos posibles, pero non seguros, elaboradores cos que podíamos contar para levar a cabo ese proxecto. Como non podía ser para menos, había que esperar a unha segunda reunión para saber como se portara -en sentido figurado- o "consello do pobo". Como sempre, e naqueles tempos tamén, era moi importante o "debate de taberna"; onde os entendidos que nunca fan nada laretan en voz alta o consello non pedido e a súa determinación final, que nalgúns persoas facía efecto. Os que naceramos no campo

Figura 22. Casa Escola do Valado na actualidade

e traballamos en concentración parcelaria nos tempos heroicos sabiamos como era o comportamento rural; pero de calquera xeito, había que esperar tranquilamente a reacción.

Celebrouse a segunda reunión, e íaselles preguntando como vían a cousa dende a anterior xuntanza -pois non pasara moito tempo. A resposta era a mesma, pero o que si observabamos de xeito indirecto era que na zona existía un forte debate nas tabernas, sendo unha das palabras “bonitas” para os posibles queixeiros : “ ..... eses que veñen por aquí vanvos arruinar”.

Nun país onde a información era pouca, as dificultades moitas, a historia en contra e uns rapaces chegando como predicadores, hai que recoñecer que a situación non era moi doada; pero había que continuar malia os “catedráticos de taberna” e as tensións entre bandos que enrarecían o ambiente, en vez de axudar para que todo fose para adiante.

Os que andabamos por alí, o que faciamos era estudar as reaccións, pero non lle iamos preguntar a afiliación a ninguén porque non nos importaba; o que desexabamos era que entendesen o proxecto que fosen de onde fosen ou pensasen como pensasen, cresen no que se lles dicía e tirasen para adiante.

Os funcionarios procurabamos estar á marxe de todas estas intrigas localistas, pero si debiamos saber en que áreas movedizas pousabamos os pés. O ideal era que tanto participantes ou interesados como óintes, veciños e "sabios de taberna" estiveran xuntos para levar adiante un proxecto fundamental para a zona, pero por desgraza os funcionarios tiñamos que tirar sos detrás dos acontecementos, aplicando sobre todo moita psicoloxía.

Dábanos a sensación de tristura que houbera grupos, non imos darlles nome nin cualificativo, aínda que o tiñan, que estaban para ver se nos collían nalgún renuncio aínda que non tivese nada que ver co tema da elaboración do queixo, para desprestixiarnos os que iamos traballar por alí con toda a mellor intención do mundo. Pero iso era xa "canción vella" e coñecida polos que por alí pululabamos, polo que non nos parabamos nestes dixomedixomes. Estabamos case como ao comezo, pero con máis barullo e faladurías pola parroquia, aínda que necesarios pois significaba que a idea "picaba na xente", fose polo que fose. Xa non estabamos na indeferanza, e iso non estaba nada mal. Naqueles momentos o que nos pasaba era iso, unha boa intención contra a negación de sempre, pero esa barreira tiñámola que romper ao prezo que fose.

Sabiamos que expor todo o que queriamos en tan pouco tempo era difícil que se comprendese, polo que se ía racionando a información e intentábase ser o máis pedagóxico posible, posto que ata daquela se fora explicando basicamente:

- Evitar a desaparición do queixo
- Facer, a ser posible, unha agrupación para elaborar
- Aplicar as novas tecnoloxías

Pero todo isto non deixaba de ser un pouco abstracto, polo que se pasou a concretar máis e intentar que visen máis de preto o que se pretendía facer ou ata onde se podía chegar. Como sabiamos perfectamente o que queriamos e podiamos realizar, pasamos a debullarlles dunha maneira moi simple o que queriamos facer:

- a. Alternativas á agrupación de produtores e elaboradores
- b. Elección de modelos de instalacións
- c. Forma de comercialización
- d. Electrificación
- e. Implantación dunha denominación de calidade

A. ALTERNATIVAS Á AGRUPACIÓN DE PRODUTORES E ELABORADORES

Como era de esperar, non había a mentalidade na xente do lugar para enfrontarse á constitución de calquera figura asociativa que permitise unha iniciativa coherente, iso era superior ás súas forzas. Isto non era unha cousa nova nin, como dixemos, nos collía por sorpresa. Por conseguinte, optouse por explicarlles que se podían tomar outras solucións como era a de pór instalacións individuais adaptadas á capacidade produtiva de leite. Deste xeito, ninguén dependería doutro senón de si mesmo. Parecía que os ánimos se volvían máis tranquilizadores. Segundo se lles ía explicando íanlles cambiando as

caras, collendo mellor cor, pois era un peso menos para a súa forma de pensar. A partir dese momento o tema era responsabilidade persoal e que eles botasen as súas contas. A pesar de todo non tiñamos porque desesperarnos, pois non deixaba de ser a tónica xeral en Galicia, o individualismo estaba por enriba de todo na escala de elección do traballo.

B. ELECCIÓN DE MODELOS DE INSTALACIÓN

O modelo tería que ser o de instalacións individuais, sen dúbida; había que pensar en instalacións o máis sinxelas posibles e do menor custo posible a poder ser, e así foi como se lles presentou nas reunións seguintes.

Un concepto no que se insistiu era que non se podía seguir elaborando na pota como ata agora porque así non iríamos a ningures. A rendibilidade inicial xa a coñecían, pois iso fora a que nos levara á desaparición do queixo, ademais no aspecto sanitario tiñábase que tomar medidas. Outros dos medos xurdíalles por se saberían elaborar o queixo nas novas condicións. Respondéuselles que non sería complicado, porque ademais xa se tiña pensado en ensinarlles chegado o caso. Había que ter en conta primordialmente todo o relacionado cos custos, de xeito que os investimentos que cumpría realizar fosen os mínimos imprescindibles e os máis baratos, para que a carga e o risco fose o menor posible; e así se lles foi explicando. Isto parecía que lles daba un descanso pero non lles acababa de sacar o medo do corpo, ou polo menos así aparentaban. En canto ás instalacións, explicábaselles como tiñan que ser, pero procurando ser moi prácticos nas exposicións: que a cuba de elaboración era unha pota máis grande que a que viñan usando, que non era mentira, pero así soáballes mellor; a prensa era como se estivesen apertando coas mans pero máis cómoda, etc. etc. Parecen verdades de pé de banco, pero tiñan a súa transcendencia enfocadas así, claro que para entendelas había que poñerse no tempo e lugar. Tamén se lles informou como tiñan que facer con toda a tecnoloxía necesaria para pór as instalacións en funcionamento, íaselles axudar no que fose, tanto para a maquinaria como para deseñar algunha se fixese falla. Igualmente, ensináraselles a elaborar o queixo na nova situación, tema transcendente, porque senón sería imposible seguir adiante.

Eran cousas que un pouco ían madurando a forma de pensar, pero así e todo non se daban superado o receo e a rutina histórica, malia que comprendían que o que se lles explicaba tiña lóxica e entendíano perfectamente. Era lóxico. De calquera maneira, cando chegase o momento concreto de iniciar a actividade, o estado de ánimo ía cambiar.

C. FORMA DE COMERCIALIZACIÓN

Os elaboradores tradicionais neste aspecto tiñan menos medo quizais, pois tiñan a experiencia de levalos á feira e que moita xente nunhas épocas determinadas pasase polas casas a mercar queixos. A súa preocupación era o de como comercializar todo o ano e todos os días. Nesta parcela atopábanse máis seguros que no resto, cando a realidade debese ser todo o contrario.

A información que se lles deu era a seguinte:

- Debían seguir coa forma tradicional de mercado; basicamente por aquilo de que se atopasen máis seguros, ademais de que era verdade, pois non se pode perder o que se domina; pero iso si, mellorando as condicións comerciais.
- Había que procurar visitas turísticas para que se promovese e vendese o queixo nas queixerías futuras, e para iso era necesario facer certas instalacións polas esixencias das administracións e consumidores, revalorizando tamén o patrimonio cultural da zona.
- Era desexable intentar unha posible comercialización das queixerías en conxunto, para eles tamén resultaba un pouco estraño, porque xa se escapaba da actitude individualista da nosa idiosincrasia.
- Cumpría abrirse a outros eventos comerciais como podían ser feiras anuais, gastronómicas, turísticas, etc.
- Deberían apoiarse noutros sectores e facer unha oferta conxunta en diferentes foros, feiras ou similares que servisen para vender e promover os produtos; un queixo xunto cun embutido tería máis posibilidades que ofertados individualmente.

Algúns conceptos seguramente que non eran moi fáciles de comprender, pero había que demostrarlles que efectivamente había diversas posibilidades para que non quedasen cunha única vía de comercialización. De calquera xeito, non era o problema principal para eles, porque estaban centrados en dar ese primeiro salto, que era a elaboración, que lles permitía embarcarse nesa pequena aventura que era a recuperación do queixo de San Simón. En todas as reunións, despois das primeiras, insistíaselles no tema comercial porque era preciso que se acostumasen a que non todo remataba con producir.

D. ELECTRIFICACIÓN

Un factor importante en toda esta situación e en certa medida allea á responsabilidade dos produtores era o da electrificación. A zona tiña problemas de subministración de enerxía, de feito, para muxir o gando ás veces non chegaba a potencia; a xente queixábase e sacábo a relucir nas reunións. Era unha cuestión indiscutible e que sabíamos todos, e diciámoslles que era por onde tiñamos que empezar, pois se non había a enerxía suficiente, non se podía facer nada; obviamente non se podía pensar que se continuase muxindo ao polgar porque non ía acorde cos tempos futuros. O único que se lles podía ofrecer nesta caso aos futuros elaboradores era que intentaríamos que se puidese facer un proxecto de electrificación para a zona, xa que só para as queixerías ía ser difícil, insistíamos en que tivesen a seguridade que se ía facer o que se puidese para resolver a situación. O que nos limitaba neste caso era o custo, pero no caso extremo botaríase man de remedios semicaseiros, pero de ningunha maneira se podía parar.

E. IMPLANTACIÓN DUNHA DENOMINACIÓN DE CALIDADE

A oferta da Xefatura do ICA máis importante, ao noso entender, era a posibilidade de acadar unha denominación de calidade que permitise colocar o produto nos maiores niveis de recoñecemento agroalimentario, isto si que o entendían perfectamente, pero os mecanismos da hipotética denominación xa non tanto; o que é comprensible, pois naqueles tempos en Galicia non había tantas denominacións e por aqueles lugares aínda menos, ademais así de súpeto non era nada fácil entendelo en profundidade e menos a súa importancia.

Explicóuselles aos reunidos que o que se pretendía era:

- Acadar a denominación de produto galego de calidade baseado nunha normativa recollida nos decretos 248/1983, do 15 de decembro, e 69/1988, do 10 de marzo, como paso intermedio a outros recoñecementos superiores, que consistiría en:
  - Pór unhas normas elaboradas polos produtores, despois recoñecidas pola Administración e que posteriormente terían que cumprir todos.
  - Crear un Órgano Reitor composto por unha representación dos compoñentes do sector, este órgano sería o encargado de facer cumprir o regulamento por el elaborado.
  - Pertencer á denominación sería totalmente voluntario, por iso non se deberían sentir forzados.
- Que o queixo de San Simón cumprise o estipulado no regulamento.

Eran poucos os conceptos que se lles explicaban para non lles tolear moito a cabeza, pero considerabamos que eran suficientes para empezar e para que entendesen de que se trataba; había que evitar que tivesen a sensación de estar atados, senón que gozaban de plena liberdade para dirimir e decidir o que quixese calquera produtor.

Sobre o tema da denominación, ben sabiamos que moitos dos asistentes ás reunións non entendían nada ou moi pouco, pois a verdade era que non daban asimilado a súa utilidade en tan pouco tempo. En Galicia as denominacións levoulles tempo coller arraigo, debido á desconfianza sobre este tema, ademais, estaba claro, aos galegos chegábanos con presumir do noso, o “produto da casa”, como algo mellor.

RESUMO FINAL DAS REUNIÓNS CONXUNTAS

As reunións versaron sobre os puntos expostos anteriormente. Celebráronse varias, ata que consideramos que xa eran abondas, pois xa se fixera unha criba da xente, e ao final xa asistían sempre os mesmos. O que se deducía inicialmente era que a xente asistente ás últimas reunións estaba máis relaxada, pero isto non era produto do entusiasmo polo proxecto, senón porque xa nos coñeciamos máis e iso sempre daba tranquilidade, ademais de que algúns dos da xefatura eramos de parroquias próximas, o que tamén lles axudaba a pensar que non eran enganados.

Se hai que dicir a verdade, ao rematar a última reunión saímos algo decepcionados, porque despois de explicarlles ata a saciedade a necesidade de salvar o queixo, de que podía ser unha fonte de ingresos, das posibilidades de electrificación da parroquia, a posibilidade de obter unha denominación coa vantaxe de darlle promoción e nome tanto ao queixo como á parroquia, etc., pois nin con esas; cando se lles preguntaba se estaban dispostos a facer algo, ou non había resposta ou eran as clásicas: “ben..... aquí xa non queda ninguén, todo é xente vella, é difícil poñerse agora a eses traballos”. Destes pensamentos era difícil sacalos, polo que os que fomos “a predicar” con toda a boa vontade do mundo e con moita ilusión, pensando que entrabamos nunha etapa que tiñamos que despegar como fose e sen perder tempo, recibiamos nos fociños a crúa realidade do noso país.

Deixouse pasar un tempo para que todos reflexionásemos sobre o tema; os da Xefatura do ICA pensabamos que o íamos ter difícil para acadar algo, aínda que tiñamos a esperanza de que todo fose para adiante; dos posibles elaboradores da parroquia, sabiamos que moito non falaban pero que lle daban voltas, polo que entendiamos que algún caso nos fixeran.

Transcorrido un tempo, non demasiado longo, acordamos facer outra reunión, pero cunha determinación clara e definitiva: non se podía perder máis tempo. Na mesma xefatura estíbese a traballar novas propostas e non se podía dedicar soamente a este, xa abondo se facía con dedicarlles horas fóra das oficiais. A situación naquel momento era que os produtores da zona se decidiran dunha vez, se parroquia para a elaboración de queixo. Non era fácil, porque senón xa o terían feito. Algún funcionario estaba disposto a pór algunha instalación para elaborar queixo no caso de que fallasen as primeiras opcións, pois non consideraba lóxico que se deixase esmorecer máis o noso campo e, concretamente,

Os que traballabamos neste apaixonante proxecto tiñamos claro que había que sacalo dun xeito ou doutro adiante, pero había que deixarse a pel para que os elaboradores de sempre levasen aos tempos modernos aquela marabillosa tradición.

Por conseguinte, dous aspectos estaban claros: un era que a recuperación do queixo se tiña que facer fose como fose; e outro o desexo dos “predicadores” era que caese nas mans da xente do lugar e produtores de leite. Había que comezar por aclarar se estaban entón dispostos definitivamente a participar. Convocouse a última reunión como definitiva.

A verdade é que chegamos á escola bastante desilusionados, pois nas reunións anteriores non notamos moito interese polas propostas que fixeramos, polo que podiamos esperar perfectamente o que non desexabamos. Nesta última reunión os asistentes eran practicamente os mesmos das últimas veces. O ambiente era frío, quizais algo tenso por parte dos funcionarios, pola importancia da reunión. Lémbrome perfectamente como se volveu repasar todo o dito nas outras reunións e despois sen máis preámbulos díxoselles: “amigos, esta é a última vez que vimos aquí por esta causa, non imos empregar máis tempo en repetir o mesmo para estar sempre igual”; rematando coas palabras textuais: “se

alguén quere que se apunte!” A resposta era un silencio total, quedaron ollándose uns aos outros; ata que un pouco desesperados xa, por última vez díxoselles: “o que queira, un paso á fronte”. E nisto, cando xa dabamos todo por perdido, levántase un, logo outro e así ata cinco, achegándose á mesa onde estabamos. Non o podiamos crer, pero era o que estaba sucedendo. Aquela situación sinxela estaba a producir un feito importantísimo para a zona e para Galicia, non polo feito económico senón pola forma de actuación e decisión ou, se se quere, polos efectos psicolóxicos que podía producir noutros sectores. Aqueles arriscados produtores foron:

- Jesús Rey Pérez
- Remedios Cuba López
- Gabino Román Barrio
- Demetrio Piñeiro Pernas
- Adulmar Seijas Carballeira, representada polo seu marido Juan Rubiños Vérez

Mentres colliamos os datos destes produtores, na nosa cabeza tiñamos claro que a partir daquel momento rematara a teorización, había que, sen perder o tempo, empezar a traballar de arreo, porque a nivel práctico estaba todo por facer. Segundo se tomaban os datos aos citados produtores, pensabamos que a tensión que tiñan antes os veciños nola pasaran a nós, porque eles acababan de poñerse nas nosas mans, e calquera fallo ou contratempo xa sería culpa nosa. Toda a presión social da zona era sobre os “persoeiros” da Administración, neste caso puntual, a Xefatura do ICA.

Sabiamos por todos os antecedentes que a decisión dos cinco valentes era en gran parte porque algúns tiñamos unha orixe próxima ao lugar de actuación, o que daba un pouco máis de crenza; ademais de que nos parecía que inspiráramos a suficiente confianza nesta primeira etapa de conversas para que nos seguisen, pero quen tiñamos que levar o temón eramos nós. Obviamente isto non quitaba nada de valor á valentía dos cinco “magníficos”.

Naquel momento aínda non tiñamos ben definido a elaboración do queixo coas novas tecnoloxías, había que concretar todo proceso e a teoría que predicáramos. Eramos coñecedores que da teoría á realidade había un gran treito. Non lles podiamos fallar baixo ningún concepto, aínda sabendo que as condicións eran bastante precarias.

A partir deste momento, a relación xa foi cos cinco veciños da parroquia de San Simón, aínda que como veremos máis adiante, sucedeu o que pasa sempre, que cando ninguén se move, iso, non se move ninguén, pero se se inicia o movemento, sempre haberá alguén que no último instante se queira subir ao carro para non quedar descolgado. Como así pasou.